

Miljøjournalen

NR. 8 • 2005

Miljøgift spyles rett på sjøen

80 tonn PFOS fra
norske plattformer

Stoltenberg om miljøreform

Skogbruk kan gi
kvikksølv i ferskvann

Stavanger blir
utslettet i øko-thriller

Miljøgift rett på sjøen

Oljeplattformene har sluppet ut PFOS i tonnevis. Side 4 - 5

Tema: Stortingsvalget, side 6 - 13

Blir det regjeringsskifte, er det sannsynlig at Jens Stoltenberg tar over pinnen. Hva vil han gjøre med miljøpolitikken?

Side 6 og 7

Åtte partier, ti spørsmål, tre prioriterte saker og høydepunkter fra partiprogrammene. Sidene 8 - 11.

Natur og Ungdom ruller terningen over partiene. Side 12

Aslak Bonde om miljøpolitikken etter valget. Side 13

Ny E6 gjennom Stjørdal

Forrige gang ble det bråk om våtmark og fugl. Hva skjer nå? Side 14

CO₂ gjør havet surt

Som om ikke klimaendringene var nok. Side 15

Skogbruk gir utslipp av kvikksølv

Svenske forskere har visst det lenge. Side 16-17

Insektene er i sin fulle rett

Ifølge en dom fra 1587. Cathrine Holst kommenterer. Side 18

EU til doms over miljøsyndere

Medlemsland som ikke følger miljødirektiver, skal få svi på pungen. Side 20

Gasskraftverk får milliardsubsidier

Det har Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet, regnet ut. Side 20

Økogård i høstferien?

Vi viser hvordan. Side 22

Harry Potter på miljøpapir

I hvert fall i utlandet. Side 23

Hollywood vurderer å utslette Stavanger

Og den som redder verden er en trønder. Siste side

Oljefondet ut av gift-selskapene

Miljøjournalens partiguide til Stortingsvalget viser at det er forskjell på partiene i mange saker som betyr mye for miljøet. Men det er også mye de er enige om. Her kommer et forslag vi tør påstå at det skal bli vanskelig å argumentere imot:

Samtlige partier i valgkampguiden sier at de er tilhengere av nasjonale forbud mot nye miljøgifter. (PFOS bør forbys i løpet av ei ukes tid.) Nesten alle partiene - kanskje til og med Frp - sier at de går inn for å sette miljøkriterier for Oljefondets investeringer. Ved hjelp av enkel matematikk kommer vi dermed fram til at det er flertall i Stortinget for et forslag omtrent som følger:

1. Finn ut hvilke selskaper som produserer prioriterte miljøgifter.
2. Sørg for at Oljefondet trekker investeringene sine ut av disse selskapene.
3. Send en pressemelding til Financial Times.

Ingenting av dette kommer til å være fryktelig vanskelig. Det mest brukte argumentet mot etiske retningslinjer for Olje-

fondet har handlet om at kriteriene lett kan bli uklare, og dermed vanskelige å håndheve. Det argumentet kan man se bort fra i dette tilfellet: Enten produserer et selskap bromerte flammehemmere, PFOS og lignende, eller det gjør det ikke. De selskapene som produserer de samme kjemikaliene Norge strever med å forby, trenger vi jo ikke putte pengene våre i. Det morsomste blir nok pressemeldingen. Uansett hvem som blir hva slags minister etter valget, må det bli en drømmejobb å forklare den internasjonale finanspressen hvorfor Norge velger å dra sine gigantinvesteringer ut av selskaper som lever av å selge framtidens problemer.

Miljøjournalen

FUNGERENDE REDAKTØR:
Jon Bjartnes | Tlf. 23 10 96 07
jb@naturvern.no

REDAKSJON:
Pernille Berg | Tlf. 23 10 96 06
pb@naturvern.no
Kristian Skjellum Aas | Tlf. 23 10 96 08
kaa@naturvern.no

ADRESSE:
Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo
Telefon: 23 10 96 10
Telefaks: 23 10 96 11
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Nett: www.miljojournalen.no

ABONNEMENT: 290 kroner per år [privat]
650 kroner per år [bedrifter]

ANNONSER: HS Media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
TRYKK: Gan Grafisk

Svanemerke

NESTE UTGAVE: SEPTEMBER 2005

Lovte vern - nå er trærne borte

Statskog har bedrevet flatehogst på vernede nøkkelbiotoper i Grane kommune. Nå forlanger Naturvernforbundets skogutvalg at Statskog mister Levende Skog-sertifikatet sitt.

TEKST: **PERNILLE BERG**
pb@naturvern.no

I en rapport skrevet av Statskog, basert på standarden i sertifiseringsordningen Levende Skog, står det innledningsvis at biologisk gammel skog er svært viktig for arter som har problemer, og som er sensitive på grunn av intensiv skogdrift. Slike områder kalles nøkkelbiotoper, og skal bevares og unntas fra hogst.

Nå har Naturvernforbundets skogutvalg for første gang klart å dokumentere at to nøkkelbiotoper likevel har blitt hugget. Begge ligger i Grane kommune i Nordland. Områdene Lille Hjortskardelva øst og Lille Hjortskardelva vest, på henholdsvis 12 og 28 dekar, blir i Statskogs egen rapport beskrevet som "ikke-hogst"-områder. Dette betyr at områdene ikke

skal røres, blant annet fordi de inneholder flere truede plantearter.

Dårlige holdninger

— Vi har lenge hatt inntrykk av at Statskog har tatt bevaring av nøkkelbiotoper lite seriøst. De har tidligere gitt uttrykk for at nøkkelbiotoper er noe man kan trikse seg rundt. Nå har vi fått bekreftet at deres holding utspiller seg også i praksis, sier Rein Midteng fra Naturvernforbundets Skogutvalg. At det er Statskog som har ugler i mosen er Midteng spesielt bekymret over.

— Hvis staten viser dårlige holdninger, og enda dårligere eksempler, kan vi ikke forvente oss noe bedre fra private skogeiere, sier han.

Levende Skog-standarden

I 1998 kom partene i Levende Skog frem til enighet om 23 standarder for bærekraftig skogbehandling i Norge. Standardene omfatter alle arealer hvor Skogbruksloven gjelder, og inneholder anbefalinger som skogeierne forplikter seg til å følge for å være medlem av Levende Skog. Siden det er frivillig å være med kan brudd på anbefalingene ikke straffes. Det kan likevel få store økonomiske konsekvenser å bryte avtalen. For eksempel kjøper papirprodusenten Norske Skog kun tømmer fra skogeiere som følger standarden.

Oppspinn

Statskogs skogsjef for Nordland, Arild Tokle, bekrefter at skogen er hugget.

— For fire år siden var det en voldsom storm i området og 150

Området er tydelig skadet av hogst, selv om Statskog lovte å avstå fra hogst i dette verneverdige skogområdet i Grane kommune i Nordland. (Foto: Jostein Lorås)

kubikkmeter skog ble ødelagt. Etter hendelsen, i forbindelse med oppryddingsarbeidet, ble det ved et uhell hugget skog i nøkkelbiotopene, sier han. Han beskriver det hele som en lei tabbe.

Dette mener Midteng er bare oppspinn.

— Det er bare bra for skogen at noen trær raser ned. Det er et område hvor det er anbefalt at det ikke er noen form for hogst. Vi mener at Statskog benyttet argumentet om falne trær som en unnskyldning for å gå inn i områdene, og når de var der hugget de friske trær også, sier Midteng oppgitt.

Bør få konsekvenser

Nå krever Skogutvalget at Statskog mister Levende Skog sertifikatet sitt. De krever at det å bryte Levende Skog-standarden bør få konsekvenser. De ønsker også at kontrollen av skogeierne blir bedre, slik at man kan korrigere skogeiere som ikke tar forpliktelsene sine på alvor.

Nøkkelbiotoper

Biologisk gammel skog finnes i store deler av landet bare som spredte bestander. Disse skogområdene er spesielt viktig for arter som er sterkt spesialiserte, og er følsomme på grunn av intensiv skogdrift. Områdene er vitale for å bevare biologisk mangfold og kalles nøkkelbiotoper. Levende Skog-standarden har som mål å verne nøkkelbiotoper gjennom for eksempel å verne områder fra hogst.

Levende Skog

Levende Skog har vært et bredt anlagt prosjekt for et bærekraftig skogbruk i Norge. Et bærekraftig skogbruk skal sikre skogens økonomiske, miljømessige og sosiale verdier. (www.levendeskog.no)

Annonse
Stavanger
kommune

Over 80 tonn miljøgift

Drøyt 82 tonn av den antatt evigvarende miljøgiften PFOS er spylt i Nordsjøen fra norske oljeplattformer. fisk. Selv om stoffets skadevirkninger ble kjent for fem år siden, har utslippene fortsatt til nå.

Gullfaks C: Har sluppet ut 2790 kg PFOS. Fortsatt ombord: 304 kg. (Foto: Statoil)

TEKST: JON BJARTNES
jb@naturvern.no

Det er ferske rapporter fra oljeselskapene som dokumenterer utslippene av den høyt prioriterte miljøgiften. Et kvart milligram PFOS kan være nok til å gi uopprettelige skadevirkninger hos en voksen nise. Så vidt man vet brytes stoffet overhodet ikke ned i naturen. Naturvernforbundet er sjokkert over utslippene, og mener dette betyr gambling med både dyrs og menneskers helse.

Fortsatt i bruk

PFOS er et industrijemikalium som har vært brukt i en lang rekke produkter. Et av de viktigste bruksområdene har vært brannslukningsskum på oljeplattformer. Tester, brannøvelser og falske alarmer på plattformene gjør at slikt skum er forbruksvare. Hvert år blir mange tonn skum sendt på sjøen.

Risikovurderinger gjort de sen-

este årene plasserer PFOS i klasse med de verste miljøgiftene vi kjenner fra før, som PCB og DDT. I dag lages nytt brannslukningsskum uten PFOS, men gammelt skum er fortsatt i bruk. Tidligere i år fikk oljeselskapene pålegg av Statens Forurensningstilsyn om å rapportere hvor mye PFOS-holdig brannslukningsskum de har sluppet ut. Nå er rapportene levert, og miljøgiftadvokater Per-Erik Schulze i Naturvernforbundet har gått gjennom tallene for Miljøjournalen. Konklusjonen er klar: Over 80 tonn PFOS har gått rett på sjøen. Fortsatt finnes rundt 17 tonn inne i brannslukningsskum

Per-Erik Schulze i Naturvernforbundet.

— Det burde ikke overraske noen at man finner PFOS i fisk når de største utslippskildene står midt i matfatet, sier miljøgiftadvokater

anleggene på ulike plattformer.

Midt i matfatet

Til sammenligning: Britiske anslag tyder på at forbruket i hele EU lå på under 500 tonn PFOS årlig, før skadevirkningene av stoffet ble kjent. I dag er bruken vesentlig redusert, men ingen har eksakte tall.

— Det er enorme dimensjoner over oljeplattformenes utslipp. Giftmengdene fra hver enkelt plattform kan måles i tonn. Når stoffet havner i sjøen vet vi at mengdene som kan gjøre uopprettelig skade måles i mikrogram. Og disse plattformene står midt i matfatet, sier Per Erik Schulze.

Prøver som er tatt av småhvalen nise fra norske havområder inneholder så mye PFOS at forskerne regner med uakseptabel risiko for skader.

— Fiskerne i Nordsjøen fanger akkurat den samme fisken som nisene eter. Det er dessverre ingen

tvil om at PFOS-utslippene betyr gambling også med menneskers helse, sier Schulze.

Virkningen kjent, utslippene fortsatte

PFOS er en ”ny” miljøgift på full fart inn på myndighetenes prioriteringslister verden over. Forskere finner stoffet nesten uansett hvor de leter. I norske områder er PFOS blant annet funnet i menneskeblod, torskelever og i pattedyr som isbjørn — og altså nise.

Den største PFOS-produsenten i verden var tidligere amerikanske 3M. Allerede i år 2000 erklærte selskapet at PFOS skulle ut av produksjon, på grunn av helse- og miljøfare.

— Siden den gang har norske oljeplattformer sluppet mer enn 20 tonn PFOS ut i Nordsjøen. Det er direkte sjokkerende å oppdage at utslippene har fortsatt i flere år etter at miljøvirkningene ble kjent.

— Veldig alvorlig

— PFOS-utslippene til Nordsjøen er veldig alvorlige, sier rådgiver Ann Kristin Larsen i Statens Forurensningstilsyn (SFT) til Miljøjournalen.

Det er SFT som har bestilt rapportene om oljeselskapenes PFOS-utslipp.

— Vi har ennå ikke gått gjennom tallene i detalj, men en foreløpig vurdering tyder på at Naturvernforbundets regnestykker er logiske og rimelige. For oss blir det nå viktig å forsøke å unngå nye utslipp av PFOS. Det er fortsatt lovlig for selskapene å slippe ut PFOS som fremdeles befinner seg i plattformene. Vi samarbeider nå med Petroleumstilsynet for å forsøke å hindre at det skjer. Vi har også en god dialog med oljeselskapene, sier Larsen.

Et forbud mot PFOS kan ifølge Larsen tidligst komme i løpet av høsten.

— Vi samler fortsatt informasjon om bruksområder. Neste trinn er å få oversikt over bruk av PFOS-holdig brannslukningsskum på land, sier Ann Karin Larsen.

spylt rett i Nordsjøen

Giften samler seg opp i

Både oljeselskapene, kjemikalieleverandøren og myndighetene skulle ha grepet inn for lengst. Vi vil nå undersøke mulighetene for at dette skal få juridiske konsekvenser for de ansvarlige, sier Schulze.

— Restene må destrueres

Naturvernforbundet krever nå at det PFOS-holdige skummet som fortsatt finnes i oljeplattformene blir destruert som spesialavfall.

— Norske myndigheter må også snarest sørge for å varsle myndigheter i andre land som har offshore oljeproduksjon, sier Schulze. Naturvernforbundet vil selv varsle miljøorganisasjoner i andre land gjennom nettverket Friends of the Earth International.

Statfjord A: Har sluppet ut 7364 kg PFOS. Fortsatt om bord: 254 kg. (Foto: Statoil)

PFOS i Nordsjøen

* Totalt har 82.289 kg PFOS havnet i sjøen.

* Nesten 21 tonn er sluppet ut etter at den store PFOS-produzenten 3M erklærte at produksjonen skulle stoppes av hensyn til helse og miljø.

* Fortsatt er det om lag 17 tonn PFOS inne i plattformenes brannslukningsanlegg.

* Statoil har sluppet ut mer PFOS enn alle de andre selskapene til sammen.

* I dag er det Hydro som har mest PFOS igjen. Bare på selskapets Troll B-plattform befinner det seg over to tonn PFOS.

* Nesten alle oljeselskapene har kjøpt 3Ms brannskum Lightwater gjennom samme leverandør, Solberg Scandinavian i Bergen.

Kilde: Per-Erik Schulze, Norges Naturvernforbund

Helse- og miljøfare

* Den svenske Kjemikalieinspeksjonen gjorde en risikovurdering av PFOS i 2004. Der heter det at det allerede med dagens giftnivåer kan "anses å foreligge en risiko for skadelige effekter på reproduksjon og kroppstilstand hos den allmenne befolkningen."

* I en fersk undersøkelse fra Universitetet i Tromsø ble det funnet PFOS i blodet hos sju av ti gravide kvinner i Bodø. Giftmengdene ble ikke nøyaktig beregnet.

* PFOS kan skade reproduksjon, nervesystem og immunforsvar, og visse studier tyder på at det også kan være kreftfremkallende. Som andre miljøgifter

Skal fases ut

* Norske myndigheter har PFOS inne på lista over de høyest prioriterte kjemikalier som skal fases ut.

* I april i år la Statens Forurensningstilsyn fram en egen handlingsplan mot utslipp av PFOS og PFOS-lignende forbindelser.

* Også EU vurderer utfasing. Både svensker og briter har laget egne risikovurderinger. Storbritannia har foreslått et nasjonalt forbud.

* Sverige har foreslått at PFOS skal inn i "POPs-konvensjonen", som er den globale avtalen mot

har PFOS evnen til å samle seg opp i levende organismer. Stoffet er blant annet funnet i isbjørn på Svalbard, i høyere mengder enn noen annen miljøgift. En britisk risikovurdering oppgir at faktoren for akkumulering i fisk er 2796. Det vil si at en alminnelig fisk inneholder nesten 3000 ganger mer PFOS enn vannet den svømmer i.

* PFOS' levetid i miljøet plasserer stoffet i en særklasse. Mens miljøgifter som PCB og DDT har en halveringstid i miljøet på mellom tre og 60 år, blir PFOS så vidt vi vet overhodet ikke brutt ned i naturen.

miljøgifter.

* Innenfor den europeiske miljøavtalen OSPAR ble PFOS ble tatt inn på lista over prioriterte stoffer i 2003.

* PFOS er en organisk fluorforbindelse, og dermed en kjemisk fetter av kjente miljøgifter med klor og brom, som for eksempel PCB, DDT, dioksiner og bromerte flammehemmere.

* Les mer på www.miljostatus.no

Småbil med ananas i taket

Det er konkurranse blant bilprodusentene om å produsere mer miljøvennlige biler. Nye ideer og banebrytende teknologier kleskes til stadighet ut. For eksempel skal den nye småbilen Volkswagen Fox bli laget med fiber fra den brasilianske planten Ananas lucidus Miller/Bromelia. Ananasfibrene skal erstatte innertak og interiørdetaljer av plast. Når bilprodusentene selv må ta ansvar for vrakene av de bilene de pøser ut i markedet, tvinges de til å tenke nytt og mer miljøvennlig.

Gamle bildekk får nytt liv

For ti år siden var gamle bildekk et stort avfallsproblem. Men nå er det nesten slutt på at gamle dekk fyller opp søppelplasser eller henger som beskyttelsesmatter i garasjer og på kaier. I dag har gamle dekk blitt et ettertraktet energitilskudd for sementindustrien (energigjenvinning), de brukes som dreneringsmasse, til støydemping, isolasjon, lette veifyllinger, tilsetning i asfalt og til en rekke andre produkter.

Canada er banebrytende i utviklingen av å utnytte de gamle bildekkene i ny asfalt. Mellom 600 og 4000 dekk brukes per kilometer asfalt og dette forsterker asfalten opp til 20 prosent. I Norge er det Norsk Dekkretur som står for innsamlingen, og de samler inn rundt 4 millioner dekk i året.

Ny journalist i Miljøjournalen

Pernille Berg er ansatt som ny journalist i Miljøjournalen. Berg er 26 år, og har bakgrunn fra flere publikasjoner, blant annet det kjente sosiale prosjektet The Big Issue i Cape Town, Sør-Afrika.

Stoltenberg

Ap-leder Jens Stoltenberg lover ingen reform av regjeringens de rødgrønne partiene vinner valget.

— Innsatsen for bærekraftig utvikling handler mer om miljø, sier Stoltenberg til Miljøjournalen.

TEKST: JON BJARTNES
jb@naturvern.no

I Sverige har sosialdemokratene nylig gjennomført en reform i regjeringsapparatet: Miljøverndepartementet er utvidet og har nå to statsråder. Mona Sahlin er minister for samfunnsbygging og bærekraft, mens Lena Sommestad er miljøminister med ansvar for renns og vern. I forrige utgave av Miljøjournalen kommenterte de to tidligere miljøvernministrene Thorbjørn Berntsen (Ap) og Guro Fjellanger (V) den svenske reformen. Begge ønsker seg et miljøverndepartement med mer makt enn i dag - gjerne et "superde-

partement" med samme makt over økologien som Finansdepartementet har over økonomien.

Holder muligheten åpen

Arbeiderpartiets statsministerkandidat Jens Stoltenberg lover ingen reform etter svensk modell, men åpner for å vurdere nye løsninger etter valget. Intervjuet er foretatt per epost.

— Endringer i departementsstrukturen er ikke et ukjent fenomen, og det er opp til en hver regjering å organisere og fordele ansvarsområder slik den mener det er mest hensiktsmessig. Siden Miljøverndepartementet ble etablert

Miljøjournalen

Prøv et abonnement på Norges eneste nyhetsmagasin om natur- og miljøspørsmål ut 2005!

For å tegne abonnement til kampanjepris:

www.miljojournalen.no

lover ingen miljøreform

ringens miljøarbeid dersom

prioritering enn organisering

av Arbeiderpartiet på 1970-tallet har arbeidet for et bedre miljø fått en mye mer sentral plass enn det ellers ville ha hatt. Med de miljøutfordringer vi står overfor, nasjonalt og globalt, trenger vi et sterkt Miljøverndepartement som får gjennomslag for miljøhensynene i politikkkutforming, sier Stoltenberg.

— Alle må ta miljøansvar

Ap-lederen mener hensynet til miljøet blir best ivaretatt når alle sektorer blir pålagt å ta miljøansvar.

— Derfor må miljø fortsatt være en viktig integrert del av departementenes arbeid. Men jeg vil ikke utelukke at det kan være behov for å styrke departementenes arbeid med miljø for at vi skal oppnå tilfredsstillende resultater, sier Stoltenberg. Han mener dette handler mer om politiske prioriteringer enn om hvilke ministerposter en regjering har.

— Først og fremst mener jeg at dette er mer et spørsmål om hvor høyt hver enkelt regjering prioriterer arbeidet for bærekraftig utvikling, enn hvordan det organiseres. Men samtidig er det vel ikke til å komme bort fra at når statsbudsjettet legges frem er det ikke lett å få fokus på den nasjonale strategien for bærekraftig utvikling. Det kan godt tenkes at vi kan finne bedre måter å løse dette på, uten at jeg nå kan være konkret på hvordan, sier Stoltenberg.

Lover å lytte til Berntsen

— Hvordan stiller du deg til forslaget fra Thorbjørn Berntsen

Hvis det blir regjeringsskifte til høsten, blir sannsynligvis Jens Stoltenberg statsminister. Han lover ingen reform når det gjelder plasseringen av miljøansvaret i en eventuell rød-grønn regjering. (Foto: Arbeiderpartiet)

og Guro Fjellanger om å gjøre Miljøverndepartementet til et "superdepartement" for økologi?

— Jeg lytter selvsagt til råd fra min tidligere sjef i Miljøverndepartementet. Med sin lange fartstid som miljøvernminister, har Thorbjørn Berntsen en god erfaring på dette området. En rød-grønn regjering vil prioritere miljøvernarbeidet høyt, og som jeg sa tidligere handler det mer om prioritering enn organisering. Men det er en idé som kan være verdt å se på, sier Jens Stoltenberg.

...ikke Bondevik heller

Det har ikke lyktes Miljøjournalen å få statsminister Kjell Magne Bondeviks kommentar til spørsmålet om Norge bør få en egen bærekraftminister etter svensk modell. Derimot fikk vi svar fra statssekretær Gunnar Husan ved statsministerens kontor:

— Sverige har en helt annen struktur i regjeringen enn hos oss. I Norge har miljøvernministeren et overordnet ansvar for miljøpolitiske og ressurspolitiske spørsmål, og dermed er han vår bærekraftminister, sier Husan, som i likhet med Stoltenberg har svart per e-post.

Les intervjuene med Mona Sahlin, Thorbjørn Berntsen og Guro Fjellanger på www.miljojournalen.no

Se Miljøjournalens partiguide side 8-11 →

Vil vurdere miljøkriterier for oljefondet

Øyvind Korsberg, miljøpolitisk talsmann, Fremskrittspartiet

Er Frp for eller mot å sette konkrete, nasjonale utslippsmål for klimagasser?

— Mot. Kyoto-avtalen omhandler en global utfordring, og legger opp til internasjonale løsninger. Norsk næringsliv må få bruke de internasjonale virkemidler som tillates, og vi må unngå å innføre særnorske regler som øker sjansen for at industrien flytter til land som ikke omfattes av Kyoto-avtalen i det hele tatt.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— For. Dersom vi ikke bygger selv med den teknologien som faktisk er tilgjengelig, må vi importere tilsvarende mengder strøm fra kullkraftverk i utlandet.

For eller mot utbygging i Vefsna?

— For. Behovet for en miljøtilpasset kraftutbygging må sees i lys

av ønsket om ren energi.

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— FrP vil være positive til å vurdere dette.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— For.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— For. For de fleste vil dette være unødvendig, men den enkelte må få bestemme selv.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— Mot. FrP er ikke negativ til vern i seg selv, men reagerer på det høye konfliktnivået som har fulgt i kjølvannet av de siste års høye vernetempo. Et område må ikke være vernet for å bli fornuftig forvaltet i et langsiktig perspektiv.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfallsmengdene?

— Mot. FrP støtter intensjonene og slike målsetninger eksisterer allerede. De preges dog i for stor grad av tomme løfter og symbolikk.

Fra Frps program:

“Frp vil at alle miljøtiltak i landet skal vurderes i sammenheng. For å oppnå maksimal kostnadseffektivitet, er det viktig at ressursene anvendes der de gir størst nytte.”

“Frp ser det ikke som noe problem at ikke-fornybare ressurser som olje, gass og kull en gang i fremtiden vil bli oppbrukt.”

“Frp tar avstand fra myten som er skapt om at man i Norge sløser med energi.”

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— Mot. Avgiftsnivået i Norge er høyt nok.

For eller mot Miljøverndepartementet som “overdepartement” for økologi, slik Finansdepartementet i dag er det for økonomi?

— Mot.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

— Den listen er ikke offentlig på noe fagområde foreløpig.

— Gass er mest miljøvennlig

Leif Frode Onarheim, energi- og miljøpolitisk talsmann, Høyre

Er Høyre for eller mot å sette konkrete, nasjonale utslippsmål for klimagasser?

— Mot. Høyre vil ta i bruk nasjonal og internasjonal kvotehandel for å få ned utslippene av klimagasser. Samtidig vil Høyre ha sterk satsing på forskning og utprøving av CO₂-rensing.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— For. Høyre mener at naturgass er det som lettest og mest miljøvennlig kan bidra til økt kraftproduksjon i Norge. Dette vil erstatte import av kraft produsert med langt mer forurensende

energikilder.

For eller mot kraftutbygging i Vefsna?

— For. Høyre er tilhenger av Statkraft og Helgelandskraft sitt prosjekt “Muligheter Helgeland” som kombinerer økt kraftproduksjon med viktige miljø- og naturhensyn.

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— Mot.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— For. Høyre vil arbeide for utfasing av alle utslipp av ikke-nedbrytbare giftige kjemikalier, blant annet gjennom forbud.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— Høyre vil ikke forby noen å ha varmekabler i oppkjørselen.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— Høyre vil fortsette opptrappingen av barskogvernet som Regjeringen har påbegynt, samtidig som konfliktene må reduseres.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfallsmengdene?

— For. Vi er nær å nå målsettingen om 75 pst. avfallsgjenvinning, og Regjeringen har fått tilslutning til å øke målsettingen til 80 pst. Selv om den absolutte mengden av avfall øker, så går mengden til deponi ned.

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— Mot.

For eller mot Miljøverndepartementet som “overdepartement” for økologi, slik Finansdepartementet i

dag er det for økonomi?

— Mot. Alle departement har i dag et overordnet ansvar for sine politiske områder, men Regjeringens politikk må være ut fra en helhetlig avveining mellom de enkelte departement.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

Reduksjon i de globale klimagassutslippene, opprydding i tidligere miljøsynder og stans i utslipp av nye miljøgifter og bevaring av biologisk mangfold.

Fra Høyres program:

“Høyre vil åpne for petroleumsvirksomhet i de nordlige havområdene.”

“Et godt miljøvern er summen av alle enkeltmenneskers handlinger.

Høyre vil at det skal være mulig for den enkelte å velge mer miljøvennlige løsninger og vil legge til rette for et miljømessig ansvarlig forbruk.”

Vil ha avgift på flybensin

Bror Yngve Rahm, miljøpolitisk talsmann Kristelig Folkeparti

Er Krf for eller mot å sette konkrete, nasjonale utslippsmål for klimagasser?

— For.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— Mot.

For eller mot kraftutbygging i Vefsna?

— Mot. Regjeringen har sagt ja til vern av Vefsna, men åpnet for å se på mindre utbyggingsalternativer som kan forenes med verneinteressene.

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— For. Etsiske retningslinjer er positivt for miljøhensyn også. Det bør vurderes å utvikle disse videre slik at de i større grad fanger opp miljøhensyn.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— For.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— Mot, men gjerne med grunnvarme/vannbåren varme.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— For, men tidsperspektivet må avpasses med hensyn til konfliktnivå, slik at vi verner områder av høy verdi med lavest mulig konfliktnivå.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfallsmengdene?

— Mot. Vi må øke gjenvinningen til minst 80 prosent, forby deponering av nedbrytbart avfall og i størst mulig grad løse miljøproblemer knyttet til alt avfall.

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— For. Flyreiser er billigere enn noen gang. Norge må være en pådriver for klimatiltak og utslippsreduksjoner fra flytrafikk ikke minst gjennom FN.

For eller mot Miljøverndepartementet som "overdepartement" for økologi, slik Finansdepartementet i dag er det for økonomi?

— Spennende tanke. Men jeg er mest for en miljøregjering der alle statsråder tar sitt ansvar og løser miljøproblemer på sine sektorer.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

Klima med satsing på renseteknologi og ren energi, offensiv oppfølging av strategien for å

stanset tapet av biologisk mangfold innen 2010 og stanse utslippene av helse- og miljøfarlige kjemikalier og miljøgifter.

Fra Kristelig Folkepartis program:

"Krf vil arbeide for at miljøhensyn danner grunnlag for byutvikling og transportløsninger i bysamfunnet."

"Norge må ta miljøvennlige valg i solidaritet med de fattige. Våre egne klimautslipp må reduseres, og det må arbeides internasjonalt for at andre land skal ta sitt ansvar."

"Krf vil innføre krav om at nye hus skal ha alternativ hovedvarmekilde til elektrisk kraft (...)"

"Krf vil etablere bilfrie soner i byer der det er store problemer med forurenset byluft."

Lover satsing på kollektivtransport

Lars Sponheim, leder i Venstre

Er Venstre for eller mot å sette konkrete, nasjonale utslippsmål for klimagasser?

— For. Venstre vil halvere de norske utslippene i forhold til 1990-nivå innen 2025.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— Mot. Bondevik 1-regjeringen med Venstre gikk av på denne saken.

For eller mot kraftutbygging i Vefsna?

— Mot. De gjenværende store vassdrag i Norge må og skal vernes!

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— For. Og det er med Venstre i regjering i ferd med å skje.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— For. Venstre vil forby de farligste stoffene, sikre åpenhet om miljøgiftige stoffer og deres effekter

og stimulere til utvikling av mer miljøvennlige alternativer blant annet gjennom innføring av miljøavgifter på alle faremerkepliktige kjemikalier.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— Avhengig av hva som er energikilden.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— For, og mer enn det! Venstre vil øke skogvernet fra dagens 1 prosent til 4,5 prosent av skogområdene, slik forskerne anbefaler.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfallsmengdene?

— For. I tillegg er vi opptatt av at avfallet utnyttes som ressurs.

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— For! Venstre vil arbeide for at det innføres en global CO₂-avgift på både fly- og båttransport, og at inntektene fra avgiften skal gå direkte til FN.

For eller mot Miljøverndepartementet som "overdepartement" for økologi, slik Finansdepartementet i dag er det for økonomi?

— Dette er ingen kampsak for Venstre nå, men vi er opptatt av at alle departementene tar miljøansvar og at det gjerne samordnes.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

— Fortsette storsatsingen på kollektivtransport og miljøvennlig samferdsel

— Verne Vefsna. Venstre har i 2005 bidratt til å verne 52 nye vassdrag.

— Stille krav om at alle nye gasskraftverk må skille ut og håndtere CO₂.

Fra Venstres program:

"Mardalsfossen bør igjen få renne fritt."

"Venstre vil øke vernet av sårbar og spesiell natur til 14% av det norske fastlandet."

"Det må stilles krav til oljeselskapene at de tilbyr E85 (85% etanol og 15% bensin)."

"Vil opprette et statlig garantifond som skal finansiere fjerning av skipsvrak."

Er Senterpartiet for eller mot å sette konkrete, nasjonale utslippsmål for klimagasser?

— For.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— Mot.

For eller mot kraftutbygging i Vefsna?

— Mot stor utbygging. Ønsker å utrede mindre utbyggingsalternativer som kan kombineres med miljøinteressene i vassdraget.

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— For.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— For.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— Topris på strøm og bevisstgjøring om energibruk er virkemidler vi kan bruke. Forbud mot

Vil ikke ha passivt vern

Åslaug Haga, leder i Senterpartiet

varmekabler er neppe aktuell politikk.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— Vi ønsker ikke en slik tallfesting, men er optimistiske i forhold til hva som er mulig å få til gjennom frivillig vern og vern på statsgrunn.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfallsmengdene?

— For.

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— For.

For eller mot Miljøverndepartementet som "overdepartement" for økologi, slik Finansdepartementet i dag er det for økonomi?

— Gjennom etablering av Nasjonal Agenda 21 har Finansdepartementet fått et overordnet ansvar også for økologi og miljøvern. Senterpartiet har støttet dette.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

— Senterpartiet ønsker selvsagt ikke å gå ut offentlig med våre posisjoner i eventuelle regjerings-

forhandlinger, men vi kan nevne noen viktige miljø saker hos oss. Klimaproblemet er vår tids største utfordring og vi mener det vil være meningsløst å bygge gasskraftverk uten tilstrekkelig CO₂-rensing. Senterpartiet har også en restriktiv holdning til å åpne for mer oljeboring i nord, og sier klart nei til å åpne for olje- og gassledning utenfor Lofoten og Vesterålen. Vi ønsker en sterkere satsing på alternativ energi. Vi ønsker også å bringe nye momenter inn i vernepolitikken, slik at det blir sterkere oppmerksomhet om bærekraftig bruk av områder, ikke ensidig satsing på passivt vern.

Fra Senterpartiets program:

"Gjennom lokale tilpasninger er det et mål å ha et godt utbygd kollektivtilbud i hele landet."

"Sp vil at Haag-domstolen også skal kunne ta opp miljø saker."

"Sp vil gjeninnføre panteordning på Vinmonopolet."

Prioriterer allemannsretten

Sylvia Brustad, Arbeiderpartiets miljøpolitiske talskvinne

Er Arbeiderpartiet for eller mot å sette konkrete, nasjonale

utslippsmål for klimagasser?

— Arbeiderpartiet står fast ved forpliktelsene i Kyotoprotokollen og vil at Norge skal oppfylle disse gjennom nasjonale tiltak og et internasjonalt kvotehandelssystem.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— Arbeiderpartiet er for gasskraftverk med den teknologi som finnes på området. Samtidig vil vi være en pådriver for CO₂-rensing.

For eller mot kraftutbygging i Vefsna?

— Arbeiderpartiet sier nei til omfattende kraftutbygging i Vefsna, men vil vurdere muligheten for mindre utbyggingsalternativer som kan kombineres med miljøinteressene i vassdraget.

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— Arbeiderpartiet er for, og mener de etiske retningslinjene som er vedtatt omfatter slike kriterier.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— Arbeiderpartiet er for en restriktiv politikk overfor innføring av nye miljøgifter.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— Det må være opp til den enkelte huseier om man vil bruke penger og strøm til dette.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— Tapet av biologisk mangfold er en stor miljøutfordring. Arbeiderpartiet vil øke barskogvernet og verne andre viktige områder som har verdi for det biologiske mangfoldet.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfalls-

mengdene?

— Arbeiderpartiet mener at avfallsmengden skal øke mindre enn den økonomiske veksten, og at gjenvinningsgraden på sikt skal øke til 80 prosent.

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— Jeg ser at EU har foreslått dette. Arbeiderpartiet har ikke tatt stilling i saken.

For eller mot Miljøverndepartementet som "overdepartement" for økologi, slik Finansdepartementet i dag er det for økonomi?

— Det må være opp til den enkelte regjering å selv bestemme hvordan den vil organisere sitt

arbeid.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

— Klimautfordringene, opprettholdelsen av det biologiske mangfold og allemannsretten.

Fra Arbeiderpartiets program:

"Norge skal være et foregangsland i miljøpolitikken."

"Arbeiderpartiet vil at energiforsyningen i Norge skal være den mest miljøvennlige i verden."

"Vi vil bidra til at det opprettes flere naturbarnehager og naturskoler. Alle under 18 år skal kunne ha anledning til gratis fiskekort."

— Ei krone til stamvei, to kroner til tog

Kristin Halvorsen, leder i Sosialistisk Venstreparti

Er SV for eller mot å sette konkrete, nasjonale utslippsmål for klimagasser?

— For.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— Mot.

For eller mot kraftutbygging i Vefsna?

— Mot.

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— For.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— For.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— Mot.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— SVs målsetting i arbeidsprogrammet er at tre prosent av

skogen i Norge vernes i løpet av neste stortingsperiode. Hittil er noe mer enn 1,5 prosent vernet, noe som innebærer at vårt mål er noe lavere enn en fordobling.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfallsmengdene?

— For.

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— For internasjonale miljøavgifter på flybensin og for seteavgift på flystrekninger i Sør-Norge.

For eller mot Miljøverndepartementet som "overdepartement" for økologi, slik Finansdepartementet i dag er det for økonomi?

— Usikker/Mot.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

Reduserte utslipp av klimagasser, blant annet ved at det ikke bygges

sterkt forurensende gasskraftverk i Norge. Vern av Vefsna og Lofoten og petroleumsfrie områder i Barentshavet, og å arbeide for at for hver krone som investeres i bygging av stamveier skal det investeres to kroner til modernisering av jernbanen.

Fra Sosialistisk Venstrepartis program:

"I tråd med føre-var-prinsippet vil SV arbeide for at ingen nye kjemikal blir tillatne før det er dokumentert at dei ikkje kan skade natur eller menneske."

"SV vil prioritere eit berekraftig og miljøvenleg landbruk framfor endå lågare matvareprisar."

"Noreg er alt langt framme på ei rekkje område kring miljøteknologi. SV ønskjer å styrke og utvikle desse miljøa ved å etablere eit omfattande miljøteknologiprogram."

"Visjonen (...) er å gjere Noreg til ei miljøvenleg energistormakt."

Vil redusere oljeutvinningen

Torstein Dahle, leder i Rød Valgallianse

Er RV for eller mot å sette konkrete, nasjonale utslippsmål for klimagasser?

— For.

For eller mot gasskraftverk uten CO₂-rensing?

— Mot.

For eller mot kraftutbygging i Vefsna?

— Mot.

For eller mot å sette miljøkriterier for investeringene til Oljefondet?

— For.

For eller mot nasjonale forbud mot nye miljøgifter?

— For.

For eller mot varmekabler i oppkjørselen?

— Mot.

For eller mot å fordoble barskogvernet i neste stortingsperiode?

— For.

For eller mot å sette nasjonale mål for å redusere de totale avfallsmengdene?

— For.

For eller mot nye miljøavgifter på flybensin?

— For.

For eller mot Miljøverndepartementet som "overdepartement" for økologi, slik Finansdepartementet i dag er det for økonomi?

— For.

Hvilke tre miljø saker vil være topp prioritert for dere i eventuelle regjeringsforhandlinger?

En forpliktende plan for 50 prosent reduksjon av Norges klimagassutslipp innen 2020, inkludert elektrifisering av sokkelen, reduksjon i transportsektoren og deponeringsordninger for industrien. Miljøvennlig omlegging av samferdselspolitikken, fra bil og fly til båt og bane. Spesielt viktig vil det være å få etablert et

nett av høyhastighetsbaner mellom de store byene, som kan konkurrere med fly i persontrafikken, og trailer i godstrafikken. Byggingen må starte i neste stortingsperiode. Full stans i olje- og gassutvinning i Lofoten og Barentshavet. Reduksjon i Norges totale olje- og gassproduksjon.

Fra Rød Valgallianses program:

"RV arbeider for at miljøaspektet skal inn i all teknisk forskning."

"RV vil ha gratis og offentlig eid og drevet kollektivtransport i byer og tettbygde strøk."

"RV arbeider for å bygge ut topp høyhastighetsbaner, inkludert Nord-Norgebanen til Tromsø, og dobbeltspor som i tid slår ut bilen og konkurrerer med fly på korte og mellomlange strekninger."

"Boligbygging må settes i et økologisk perspektiv."

"RV arbeider for at Norge skal redusere klimagassutslipp utover forpliktelsene i Kyoto-avtalen."

Miljøjournalens partiguide 2005 (foto: Partienes hjemmesider):

■ TEKST: JON BJARTNES
jb@naturvern.no

■ TEKST: KRISTIAN S. AAS
kaa@naturvern.no

24. august

Seminar om nullutslipp i oljevirkomheten
Miljøhuset G9, Oslo
Arr: Norges Naturvernforbund
Påmelding:
naturvern@naturvern.no

25. august

Guidet busstur gjennom Oslo, med blick på utbyggingsprosjekter
Naturvernforbundet er engasjert i.
Arrangør: Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, kontaktperson: Elin Tyse.

26.-28. august

Aktivitetshelg i Lysefjorden
Arrangør: Stavanger turistforening
www.turistforeningen.no/stavanger

27. august

Tur til Raudfjellet, Snåsa
Flott naturområde som trues av mineralutvinning.
Arr: Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag
www.naturvern.no/nord-trondelag

30. august

Partidebatt om miljø
Logen, Bergen
Arr: Naturvernforbundet Hordaland

4.-11. september

Friluftslivets uke
Arrangementer over hele landet
Se www.frifo.no for arrangements-oversikt og registrering av flere arrangementer

12. september

Valgdag for stortingsvalget og sametingsvalget 2005.

16.-18. september

Fjellfilmfestivalen, Turtagro
Arr. Stiftelsen Nordisk fjellfilm
www.fjellfilm.no

26. - 28. oktober

Internasjonal nordisk bioenergikonferanse i Trondheim.
www.baltic21.org.

Kaster klimaterning

Natur og Ungdom har spurt over 200 stortingskandidater om deres holdning til klimaspørsmål, og har gitt karakterer. Norges tre største partier får terningkast én eller to.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
kaa@naturvern.no

De har til hensikt å påvirke utfallet av valget. Natur og Ungdom (NU) har kartlagt klimastandpunktene til over 200 listekandidater til høstens valg. Klimafiendtlige svar blir premiert med et blinkende, brølende dyr med påskriften "Klimabølle!" ved siden av bildet av kandidaten, samt et lavt terningkast.

Krf lite offensive

— Vi har spurt alle kandidater som har sjanse til å komme inn på Stortinget i høstens valg. Alle har fått seks spørsmål, og vi har gitt terningkast ut fra svarene de har gitt oss. Her har vi bare konsentrert oss om svarene i denne runden, og ikke brydd oss om hva politikerne har ment tidligere. Hvis Frp-kandidater hadde svart miljømessig bra nå, ville de ha fått bra score av oss, forklarer NU-leder Ane Hansdatter Kismul.

— Men det gjorde de ikke?

— Nei.

— Hva var det mest overraskende dere kom frem til?

— Vi hadde trodd at Krf ville være mer offensive, sier Kismul.

Store partier dårligst

Norges tre største partier, Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, kommer dårligst ut av NUs undersøkelse. Likevel mener Kismul at folk er opptatt av miljø når de gjør sine valg.

— Miljø saker er hele tiden oppe i media i forbindelse med valget. Problemet er at politikerne forsøker å få miljø til å se ut som en sektorinteresse, noe det ikke er. Miljø henger sammen med alt: Klima, energi, samferdsel, næringspolitikk... alt dette påvirker miljøet. Det hadde ikke vært noe problem å ta miljøhensyn, sam-

Natur og Ungdom-leder Ane Kismul gir klimaskeptiske politikere dårlige terningkast på nettsiden www.valg05.no. (Foto: Natur og Ungdom)

tidig som man sikrer både arbeidsplasser og energitilgang. Satsing på bioenergi, energisparing og gasskraft med CO₂-håndtering er mye mer fremtidsrettet enn å bygge de gasskraftverkene som disse partiene nå vil ha, sier Kismul.

— Dekker til problemene med retorikk

Kismul utfordrer partiene til å forbedre sine klimastandpunkter.

— Rød Valgallianse og Sosialistisk Venstreparti kommer godt ut i vår undersøkelse. Det viser at politikk laget med basis i en industrihall likevel kan se miljøutfordringene. Det er en utfordring til Arbeiderpartiet, som har større muligheter til å faktisk få gjennomført noe, sier Kismul.

Hun undrer seg også over klimaholdningene i Fremskrittspartiet.

Dette dyret hilser politikerne som ifølge NU er de dårligste klimakandidatene. (Illustrasjon: Natur og Ungdom)

— Jeg tror ikke de fornekter klimaendringene innerst inne. Det er alt for mange intelligente folk i Frp til at det kan være tilfelle. De forsøker å dekke til problemene med retorikk. Jeg kan forstå at det er fristende å unnlate og ta innover seg hvor store klimaproblemene er, men det bidrar ikke til å løse dem. Da øker bare problemene, sier Kismul.

Miljøpolitikk etter valget

kommentar

ASLAK BONDE

Politisk journalist og kommentator. Driver det uavhengige nettstedet politiskanalyse.no.

Todelingen av politikken gjør miljøpolitikken mer uforutsigbar. Den kan bli både mer og mindre offensiv enn før, fordi det kan bli vanskeligere å gjøre forlik i sentrum - på tvers av blokkene.

Hvem skulle ha trodd at Bondevik-regjeringen i denne stortingsperioden i hovedsak skulle alliere seg med SV i de miljøpolitiske sakene? Før valget i 2001 var det et ganske usannsynlig scenario. Den følgende analyse av miljøpolitikken etter høstens valg må derfor ledsages av mange forbehold.

Det som er rimelig sikkert, er at vi får en rød/grønn regjering, dersom det blir et rød/grønt flertall i Stortinget, og dersom styrkeforholdet mellom Ap./SV og Sp. blir omtrent som det ser ut på meningsmålingene nå. Teoretisk sett kan de tre partiene mislykkes i å danne regjering, men de har nå forpliktet seg så sterkt, at de nok vil klare å bli enige om en politisk plattform.

Miljøsakene vanskeligst

Stoltenberg, Halvorsen og Haga har allerede varslet at de eventuelt skal forhandle om en regjeringserklæring på Soria Moria øverst i Holmenkollåsen. De fleste regner med at det er miljøsakene som kommer til å bli aller vanskeligst å bli enige om.

Kompromissene vil i stor grad bli bestemt

av de ulike partienes forhandlingsstyrke: Hvor godt har de gjort det i valget, og har de noen alternativer til rød/grønt samarbeid? Det paradoksale er at det partiet som forventes å bli minst (Sp), kanskje får mest forhandlingsstyrke, fordi det med størst troverdighet kan true med å hoppe av hele greia. Sp kan oppnå mye makt som et fristilt parti i sentrum.

Det tilsier at Åslaug Haga vil få gjennomslag for noe av sin vernepolitikk (mange vil si mangel på sådan), selv om SV og store deler av Ap. er sterkt uenige. Når det gjelder de to mest symboltunge miljøsakene, gasskraftverk og olje- og gassaktivitet i nord, er det mest sannsynlig at de rød/grønne vil kompromisere omtrent slik dagens regjeringspartier har gjort og vil gjøre: Forsiktig åpning av Barentshavet, og ingen aktivitet utenfor Lofoten. Ja til de planlagte gasskraftverkene, men med statlige subsidier til CO₂-kjøp slik at innhenting og deponering av CO₂ kanskje kan bli lønnsomt. De rød/grønne vil trolig skille seg fra de blå/gule ved at de vil være rausere med subsidiene.

Årsaken til at SV antas å måtte gå på noen nederlag i disse sakene, er at utbyggingskreftene er så sterke. For Ap. er satsing på gass et avgjørende element i en offensiv næringspolitikk – i tillegg er både Sp. og Ap. meget påvirkelige for det sterke presset fra berørte distrikter og fagorganisasjoner.

Hva får SV igjen?

Det virkelig spennende er hva SV skal få igjen for eventuelt å gi opp primærstandpunktene i de to viktigste sakene. Kristin Halvorsen er nødt til å komme ned fra Soria Moria med minst én stor miljøpolitisk seier, og det holder ikke med litt ekstra satsing på kollektivtransport og noen nye eller forsterkede rensekra.

Kanskje satser SV på å få gjennomslag for en systemreform. En økologiminister plassert i finansdepartementet eller ved statsministerens kontor kan gi et signal om at den nye regjeringen tenker nytt og mer offensivt om miljø. Problemet er at den kommende statsministeren høyst sannsynlig vil mislike idéen. Jens Stol-

tenberg var blant de statsrådene som reagerte aller sterkest da Thorbjørn Jagland i sin tid som statsminister forsøkte å reformere departementsstrukturen.

Han synes trolig det er bedre å forbedre systemene man har gjennom mer langtrukne prosesser enn de man får ved et regjeringsskifte. Spørsmålet er da hvor sterkt SV vil stå på for å få til en endring. Kristin Halvorsen har allerede flagget at hun ønsker seg et nytt oppvekstdepartement – der barnehager, skole og høyere utdanning samordnes. Det spørres om Stoltenberg vil tillate to omfattende reformer samtidig, og SV vil nok prioritere oppvekst foran miljø.

Svaret på disse spekulasjonene ligger i valgresultatet. Jo større SV blir, jo større gjennomslag får det. Blir SV stort, kommer den rød/grønne regjeringen til å føre en mer offensiv miljøpolitikk enn dagens regjering. Det vi helt sikkert vet, er at storkoalisjonens tid vil være forbi. Det blir ingen nye kompromisser mellom Ap og Høyre.

Frp kan bli miljøpåvirker

Det kan det bli, dersom det blir en borgerlig valgseier. Dersom dagens regjeringspartier får fornyet mandat, kommer de trolig til å fortsette sak til sak samarbeidet med opposisjonen i Stortinget. På det miljøpolitiske området er det ikke grunn til å tro at de vil samarbeide med Fremskrittspartiet, selv om partiet skulle bli større enn i dag. Til det er Frps ståsted alt for ytterliggående for KrF, Venstre og store deler av Høyre.

Forutsetningen er at de blå/gule ikke blir presset til å samarbeide med Frp. Det kan hende at de rød/grønne også i miljøpolitiske saker vil forsøke å tvinge regjeringen til å alliere seg med Siv Jensen og hennes kolleger. Hensikten vil i så fall være å få KrF og Venstre til å gi opp hele regjeringsskjettet og å hoppe over til den andre siden.

I så fall kan vi få en periode der Frp for første gang i historien påvirker miljøpolitikken. Den kan bli mindre offensiv enn den har vært noen gang før.

Mot ny konfrontasjon i Stjørdal?

Nye vegplaner truer fugl og matjord

Statens Vegvesen har delvis gitt etter for miljøpress når det gjelder ny E6 forbi Stjørdal i Nord-Trøndelag. Men alternativene som fører til nedbygging av våtmarksområdet Halsøen er fortsatt med i vurderingen.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
kaa@naturvern.no

— Både miljømessig og vegfaglig ser vi at alternativene langt ute i våtmarksområdet er dårligere enn alternativene som ligger lengre inn mot dagens veg. Vi har også et ansvar for det biologiske mangfoldet, og prøver å ikke ødelegge mer enn vi må, sier Ola Belsaas i Statens vegvesen region midt.

Store aksjoner sist

I 1993 ble forrige parsell av E6 mellom Trondheim og Stjørdal påbegynt, til store protester fra miljøvernere. Flere titalls aksjonister ble arrestert av politiet etter å ha

blokkert anleggsarbeidet to forskjellige steder langs traseen. Da ble store deler av våtmarksområdet Sandfærhus, som ligger tett opp til Halsøen, nedbygd. Denne gangen har Statens vegvesen anbefalt et alternativ som er langt mer skånsomt mot fugleliv og naturverdier, men de ytre alternativene, som vil føre til nedbygging av det meste av våtmarksområdet Halsøen, er fortsatt med i planene.

— Gjennom to offentlige etter-syn har vi fått innspill fra alle ytterligheter. Hvis vi skal få gjennomført vegprosjektet er det ikke vits i å forsøke og trumfe gjennom

Statens Vegvesen anbefaler denne linjeføringen for ny E6. (Illustrasjon: H. Klæboe, Multiconsult, på oppdrag fra Statens vegvesen)

de mest ytterliggående alternativene, sier Belsaas.

Rikt område

— Det er bra at Statens Vegvesen anbefaler et alternativ som ødelegger lite av Halsøen. Det er et veldig rikt naturområde, med 166 observerte fuglearter, forteller Kjell Arnfinn Aune. Han er nestleder i Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag, og aktiv i lokallaget i Stjørdal.

Likevel er han skeptisk til det anbefalte alternativet nord for Stjørdal sentrum.

— Der vil vegen bli lagt over store områder med dyrket mark, og i konsekvensutredningen står det at man skal legge til rette for utvidelse til fire felt. Dette vil ta veldig store arealer, sier Aune.

Stjørdal kommune skal ta stilling til planene i september. Saken har vært behandlet her tidligere, og kommunen har da villet ha vegen lengst mulig ute i våtmarks-

området, for å benytte arealene mellom den nye og gamle E6 til næringsarealer.

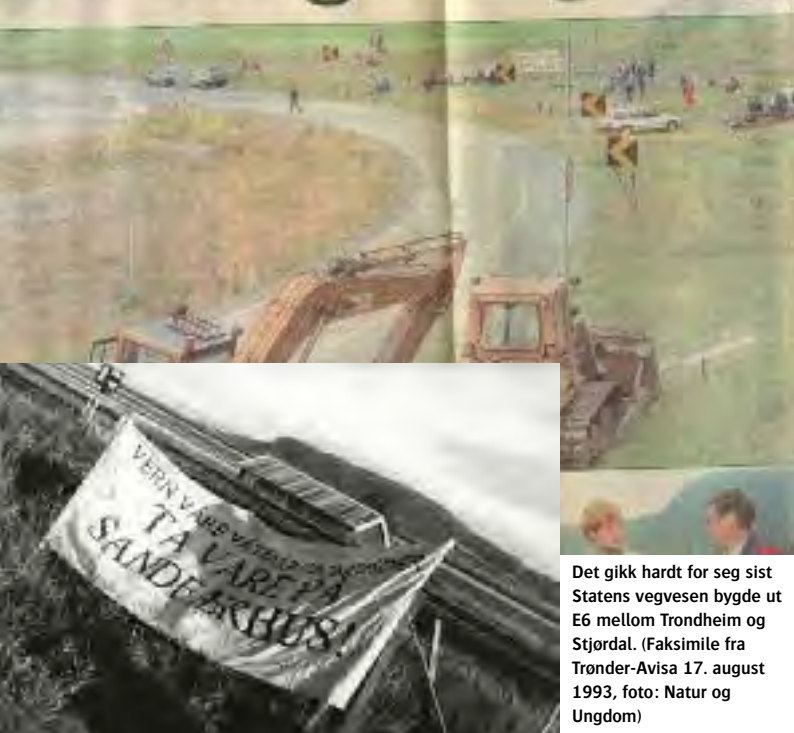
— Hvis vegen blir lagt ute i Halsøen, blir det bråk igjen, sier Aune.

20 års diskusjon

Diskusjonene om ny E6 forbi Stjørdal har vart i nesten 20 år. Aune har sett den anbefalte veglinja flytte seg ut og inn i det verneverdige våtmarksområdet.

— Uansett er det ikke ideelt med en veg i området, en del av strandenga vil forsvinne også med det alternativet vegvesenet anbefaler nå. Men sett i forhold til alternativene lenger ute, er det mye bedre. Personlig ser jeg helst at det blir en avklaring i saken nå. Vi har arbeidet med denne saken i lokallaget i 10-15 år, og det sliter oss ut. Vi har mange andre saker å arbeide med, sier Aune, som nå tør å håpe på at vegen ikke vil rasere Halsøen.

E6-slaget i gang

Det gikk hardt for seg sist Statens vegvesen bygde ut E6 mellom Trondheim og Stjørdal. (Faksimile fra Trønder-Avisa 17. august 1993, foto: Natur og Ungdom)

CO₂ gjør havet surt

Surere hav kan gjøre livet for surt for koraller og andre organismer som lever i havet, er konklusjonen i en ny rapport fra britiske Royal Society. Eneste botemiddelet er å kutte utslippene av CO₂ drastisk, mener forskere.

■ TEKST: ELISABETH K. ANDERSEN
redaksjonen@naturvern.no

Royal Society, Storbritannias ledende forskningsinstitusjon, advarer i en fersk rapport mot surt hav. En rekke forskere har sett på effekten av økende mengder karbondioksid i atmosfæren på havene. De konkluderer med at uansett om CO₂ fører til klimaendringer eller ei, vil mer karbondioksid gjøre havene surere. Og surt hav er ikke til å spøke med.

Ødelegger skjellstruktur

Dersom havet blir så surt som forskerne tror det kan bli bare i løpet av dette århundret, kan det skape store problemer for havlevende organismer som koraller, bløtdyr, krepsdyr samt plankton med kalsiumkarbonatskall. De vil bokstavelig talt føle det på kroppen: Beskyttende skjell og andre strukturer vil svekkes, fordi dette blir vanskeligere å danne uten at det forvitrer bort i alt det sure.

CO₂ blir til karbonsyre

Det som skjer når karbondioksid i luften reagerer med vannmolekylene i havet, er at det dannes svak karbonsyre, som også kalles kullsyre. Kullsyre er i mineralvann av alle typer, og er beryktet blant tannleger for å slite på emaljen på tenner. Litt samme effekten som kullsyren i havet har på alt av skjell-dekkede organismer.

Dess mer CO₂ i atmosfæren, dess mer CO₂ reagerer med vann i havet, og blir omdannet til kar-

Som om ikke klimatrusselen er godt nok argument for CO₂-kutt: Havet blir også surere av utslippene. Nå anbefaler engelske forskere drastiske CO₂-kutt for å unngå sammenbrudd i havets økosystemer. (Foto: Photos.com)

bonsyre. I følge forskning.no har havet til nå slukt halvparten av all den CO₂-gassen menneskeheten har laget siden den industrielle revolusjonen.

420 000 år siden

I løpet av dette århundret alene kan havet bli surere med så mye som 0,5 på pH-skalaen, mener de britiske forskerne. Dette er beregnet med utgangspunkt i dagens nivå av CO₂-utslipp.

pH-skalaen går fra 1 til 14, der 1 er veldig surt og 14 er veldig basisk. Til sammenligning har presset sitron en pH på 2,4, og Coca Cola en pH på 2,6. Vanlig vann har pH 6,0 mens vaske-midler er basiske, det vil si med pH over 7.

I dag er havet basisk med pH lik 8,2. En nedgang til pH 7,7 i løpet av dette århundret vil bety det sureste havet på nær 420 000 år, skriver Royal Society i sin rapport.

Ekstra sårbare

Korallene er ekstra sårbare for sure omgivelser. I tillegg til å få det ytre

skjelettet sitt ødelagt, vil de vokse saktere. Royal Society mener dette er en skummel ekstra belastning i forhold til at korallrevene verden over allerede sliter med høyere havtemperatur og forurensning.

— Rundt 2050 kan vi sannsynligvis se merkbare huller innenfor korallrev. Svakere skjelett vil gjøre korallene mer utsatt for storm, sier John Raven til New York Times. Raven har vært leder for den internasjonale gruppen av forskere om har gitt ut rapporten "Ocean Acidification Due to Increasing Atmospheric Carbon Dioxide".

Pumpe ødelegges

Andre organismer som er særlige utsatte er plankton med kalsiumkarbonatskjell. Disse er veldig viktige for hele næringskjeden i havet ved at de er matfat for andre plankton, som igjen blir spist av småfisk, som igjen blir spist av stor fisk og så videre.

En spesiell gruppe av kalsiumkarbonatplanktonene kalles for coccolithophorer, og de blomstrer opp i store mengder om våren, for

så å dø og synke ned på bunnen av havet. Gjennom denne livssyklusen holder de i gang en pumpe som fjerner overflødig karbon fra havet: Når de blomstrer opp tar de ut karbon, og når de dør – før de brytes ned – gjør de det samme. Blir det for surt forsvinner denne pumpe-effekten. Enda mindre karbon blir tatt ut av havet, og det vil bli enda surere der, skriver New Scientist.

Løsning: Kutt CO₂

Forskerne bak rapporten har prøvd å se på hvordan de skal få havet mindre surt ved blant annet å kalke havet. Dette er imidlertid lite gunstig, og de konkluderer enkelt med at det eneste som kan snu trenden er å kutte utslippene av CO₂ med mye mer enn det Kyoto-protokollen forplikter til. Raven uttaler at det som kan fungere er å halvere utslippene fra i dag innen 2100.

Les rapporten selv:

<http://www.royalsoc.ac.uk/displaypagedoc.asp?id=13314>

sitater

— **Vi føler det som en dolk i ryggen på et parti som har en dolk i ryggen fra før.**

Sondre Båtstrand i De Grønne er fornærmet for at Natur og Ungdom ikke vurderte partiet i sin valgutspørring. (Klassekampen)

— **"Fakta: Dette er deka-EDB"**

Klassekampen finner opp nye, datarelaterede miljøgifter

— **Det er år og dag siden velgerne brydde seg om miljøpolitikk.**

Valgforsker Frank Aarebrot til Helgeland Arbeiderblad

— **Hele distriktet risikerer å oppleve en desperat mangel på kraft om bare få år.**

Det står dårlig til med strømforsyningen i Møre og Romsdal, ifølge Harald Valved i Frp. (Romsdals Budstikke)

— **Nei, den har druknet i det store sluket.**

Sentralbordbetjenten i Fyresdal kommune omtaler stillingen som miljøvernleder i kommunen til Varden.

— **Vi kan ikke skyte rovdyr fordi de oppfører seg som rovdyr.**

Rasmus Hansson (WWF) til VG.

— **Det er betydelig avstand mellom SVs miljøperspektiv og Arbeiderpartiets industriperspektiv. Men dette kan også forenes. Vi kan samles om å utvikle en avansert og høyteknologisk verdiskaping som også er miljøvennlig.**

Tidligere SV-leder Erik Solheim til ANB

— **Atmosfæren ser nesten ut som et eggeskall. Det er så tynt! Vi vet at vi ikke har mye luft, så vi må ta vare på det vi har.**

Astronaut Eileen Collins rapporterer tilbake til Jorden. (Dagbladet)

Skogbruk gir u

Moderne skogbruk med tunge maskiner kan være en hovedårsak til høyt kvikksølvinnhold i ferskvannsfisk, mener svenske forskere.

■ TEKST: **PERNILLE BERG**
pb@naturvern.no

Kvikksølvinnholdet i ferskvannsfisk har ikke gått ned, tross nedgang i nasjonale utslipp. Svenske forskere mener en av de viktigste årsakene er at moderne skogbruk gir økt avrenning av kvikksølv fra skogbunnen. I Norge er fenomenet nesten ukjent. Men Sigurd Rognerud, avdelingsleder for østlandsavdelingen ved Norsk institutt for vannforskning (NIVA), er godt informert om de svenske undersøkelsene.

— NIVA har i lang tid prøvd å få skogforskere og myndighetene til å ta dette problemet på alvor, sier han.

Mangedobler avrenningen

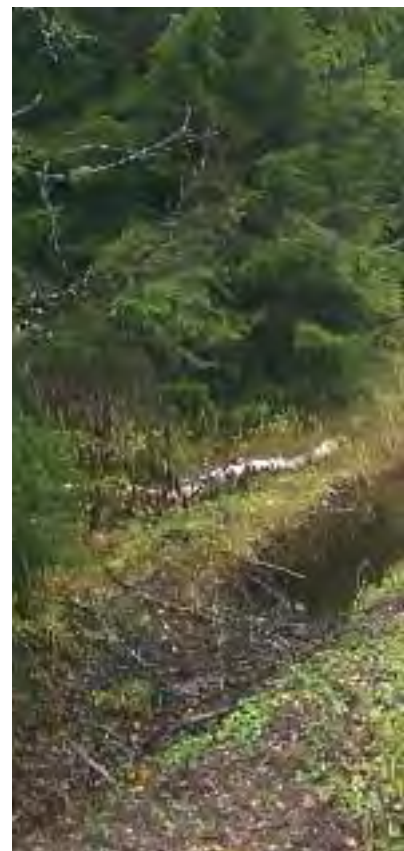
De svenske forskningsresultatene viser at avrenningen av kvikksølv øker med mellom ti og 50 ganger etter at tunge maskiner har kvernet opp fuktig bunn i skog og mark. Kvikksølvet transporteres deretter med avrenningsvannet til

elver og innsjøer hvor det hopper seg opp i levende organismer som for eksempel fisk. De svenske forskerne har også gjort undersøkelser i Finland, hvor de kom frem til samme resultat. Nå har våre naboer satt av penger til videre forskning, og stillinger og professorater er opprettet for å forstå det lite kjente fenomenet bedre.

Ukjent forskning

Forskningsleder ved Jordforsk, Arne Grønlund, har aldri hørt om de svenske undersøkelsene. Han påpeker at det ikke er noen store forskjeller mellom svensk og norsk jord som skulle tilsi at disse undersøkelsene kun er av regional betydning.

— I utgangspunktet er det lave konsentrasjoner av kvikksølv i jorden, men hvis disse resultatene stemmer er det absolutt interessant for oss å finne mer ut av det, forteller Grønlund.

Bruk av tunge maskiner i fuktig skog kan mangedob

Hvis denne ørreten hadde vært litt større, ville den ikke vært anbefalt mat for gravide og ammende. Årsak: For høyt innhold av kvikksølv. (Foto: Photos.com)

Alvorlig feil

Den prisbelønte forskeren Hans Hultberg var blant de første som forsket på sammenhengen mellom skogbruk og kvikksølvavrenning. I en konklusjon fra 2002 skrev han at "det har blitt begått en alvorlig feil ved at kvikksølvanalyser ikke har blitt inkludert i standardprogrammer for vann- og jordforskning før". Tre år etter kan NIVA-forsker Sigurd Rognerud fortelle at kvikksølv fortsatt ikke er en systematisk del av vann- og jordtestene som gjøres i Norge i dag, noe han synes er skammelig.

— Hvis de svenske og finske resultatene viser svært høye verdier, er det helt sikkert samme resultater her. Vi trenger å kartlegge problemet så fort som mulig. Svenskene har allerede fem års forsprang, sier han oppgitt.

Kvikksølv har lenge blitt sett på som et svært alvorlig miljøpro-

Utslipp av kvikksølv

Ble avrenningen av kvikksølv. (Foto: Norsk institutt for skogforskning)

blem. De siste 20 årene har totalutslippene av kvikksølv blitt kraftig redusert, spesielt i Skandinavia. Til tross for strenge nasjonale tiltak er det påvist overkonsentrasjoner av kvikksølv i miljøet mange steder, uten at det er funnet en klar årsak til belastningen. Det var dette som fikk de svenske forskerne til å stusse, nedgangen i nasjonale utslipp så ikke ut til å føre til forventet nedgang i opphoping i naturen. Det var slik de opprinnelig kom på sporet av miljøtrusselen.

Forsiktig bruk av jorden

Som følge av forskningen har svenske myndigheter begynt å gi råd til skogbrukere om hvordan man kan unngå kvikksølvavrenning. Skogsvårdsstyrelsen anbefaler forsiktig bruk av tunge maskiner på fuktig jord og skog, spesielt i områder nær vann. De

oppfordrer også til å unngå flatehogst i fuktige områder. Dessuten ønsker de at graving av grøfter skal gjøres på en slik måte at det ikke renner ut dødt organisk materiale fra jorden.

Må handle

NIVA-forsker Sigurd Rognerud etterlyser lignende tiltak i Norge.

— Kvikksølv i fisk er et problem som ikke vil forsvinne på lang tid. Mye av kvikksølvet vi har i Norge er resultatet av utslipp i andre land. Vi kan ikke kontrollere andre, men det minste vi kan gjøre er å forbedre oss selv. Første skritt i riktig retning er å finne ut så mye som mulig om sammenhengen mellom bruk av maskiner i jord- og skogbruk og kvikksølvinnhold i ferskvann. Etter at vi har kartlagt problemet kan vi legge en plan for hvordan vi kan løse det, oppfordrer Sigurd Rognerud.

Ikke nevnt i ny skogforskrift

Landbruks- og matdepartementet har nylig sendt ut på høring et forslag til ny forskrift om bærekraftig skogbruk. Faren for kvikksølvutslipp er ikke nevnt og ikke en del av grunnlaget. Selv om den svenske forskningen ikke er tatt hensyn til, sammenfaller flere av forslagene i forskriften med den veiledningen svenske myndigheter gir for å unngå avrenning av kvikksølv. For eksempel vil ”nygrøfting av myr og sumpskog med sikte på skogproduksjon” bli forbudt. Utkastet til forskrift inneholder ellers blant annet krav til miljødokumentasjon og miljøregistreringer, skogreising, skifte av treslag og bruk av utenlandske treslag. Forslaget har høringsfrist 4. oktober.

Ikke nevnt i fersk kvikksølvplan

Tidligere i år presenterte Miljøverndepartementet en egen handlingsplan for å redusere norske utslipp av kvikksølv. Planen inneholder ingenting om skogbrukets betydning for avrenning av kvikksølv fra skogbunnen. Tiltakene i planen omfatter industri-, olje- og gassvirksomhet, avfallsanlegg, avløp og krematorier, vedfyring, vei- og båttrafikk, og internasjonalt arbeid. Da miljøvernminister Knut Arild Hareide la fram den nye planen, sa han at det kan bli aktuelt med et totalforbud mot kvikksølv i alle slags produkter.

Fakta om kvikksølv

Kvikksølv og kvikksølvforbindelser kan gi nyreskader, skader på nervesystemet, fosterskader og kontaktallergi. Andre skumle langtidsvirkninger er kreft, reproduksjonsskader og arvestoffskader. Utslippene ble redusert med cirka 58 prosent fra 1995 til 2002. Reduksjonene skyldes i hovedsak reduserte utslipp fra olje- og gassvirksomheten og fra kilder som forbrenningsanlegg, deponier, krematorier og avløp.

Atmosfærisk langtransport fra Mellom-Europa gir tilførsler av kvikksølv, særlig til Sør-Norge. De langtransporterte mengdene er anslått å være ca. dobbelt så store som de samlede nasjonale utslippene.

Kvikksølv brytes ikke ned i organismer og hoper seg opp i næringskjeden.

Kilde: www.miljostatus.no

Advarsler

Kvikksølvinnhold er grunnen til at Mattilsynet oppfordrer til begrenset inntak av ferskvannsfisk. Kostholdsrådene gjelder spesielt rovfisk som gjedde, abbor over 25 cm, og stor ørret og røye (over 1 kilo). Gravide og ammende bør unngå å spise disse fiskeslagene. Andre bør ikke spise slik fisk mer enn en gang i måneden.

Kilde: www.mattilsynet.no

Har naturen rettigheter?

kommentar

CATHRINE HOLST

sosiolog og stipendiat ved Senter for vitenskapsteori, Universitetet i Bergen.

Den moderne humanismen skiller mellom mennesker og dyr, og gir kun mennesket status som moralsk og juridisk subjekt. Slik har det ikke alltid vært. Fra 1400- og 1500-tallets Europa er det bevart referater fra en rekke såkalte dyrerettssaker der dyr ble satt under tiltale. I 1587 forlangte bøndene i Saint-Julien at insektene som hadde invadert og skadet vindruene deres ble stilt for retten i kirke-domstolen i Saint-Jean de Maurienne. Tid og sted for rettsforhandlingene ble kunngjort insektene. Selv dukket de aldri opp i rettslokalene, men en oppnevnt forsvarer talte deres sak – så godt, at dommeren til slutt avviste bøndenes klagemål. Insektene var dyr skapt av Gud med den samme rett til å livnære seg som mennesker, påpekte han. Han befalte bøndene å angre sine synder, og bønnfalle Herren om barmhjertighet.

”Iglene var ikke Guds skaperverk, fastslo Lausannebiskopen, men et redskap for djevelen.”

I andre tilfeller gikk dommene i dyrenes disfavør, som da biskopen av Lausanne lyste blodiglene i Bern-sjøen i bann i 1451. Iglene var ikke Guds skaperverk, fastslo Lausannebiskopen, men et redskap for djevelen. De måtte drives ut av sjøen med alle midler. Tre igler som overvar rettsforhandlingene ble henrettet på stedet.

Vi vil neppe oppleve tilsvarende i franske og sveitsiske rettsaler i dag. Juridisk argumentasjon forankres ikke lenger i en kristen kosmologi. Å snakke om at dyr, i likhet med

Insekter som beiter på vindruene er i sin fulle rett. Det går fram av en utvetydig dom fra Saint-Jean de Maurienne, 1587. Blodiglene ble derimot lyst i bann allerede på 1400-tallet. (Foto: Photos.com)

mennesker, har visse ”rettigheter” har imidlertid blitt en gjengs talemåte, langt utover dyreaktivistenes rekker.

Noen går enda lenger. Den amerikanske jusprofessoren Christopher D. Stone argumenterer for å gi ”juridiske rettigheter til skogene, havene, elvene”, ”ja til det naturlige miljø som helhet”. Trær og andre ”naturlige objekter” bør, skriver Stone, gis anledning til å ”agere juridisk på egne vegne”, samt være representert i lovgivningsprosesser.

Andre tenker i lignende baner. Franskmannen Bruno Latour mener de liberale demokratiers parlamenter bør suppleres med et kammer der ”tingene” får sagt sitt. Også hans landsmann, Michel Serres, tar et oppgjør med humanismens idé om menneskets privilegerte status – ”vi er ikke verdens sentrum”, bemerker han. Den politiske filosofiens samfunnskontrakt må derfor erstattes med en ”naturkontrakt” der alt og alle i universet betraktes som rettssubjekter.

Det er ikke vanskelig å ha sympati med saken som foranlediger denne type humanismekritikk. Serres og hans likesinnede vil ha oss til å bryte med et tankemønster som har brakt kloden nærmere en økologisk katastrofe: I stedet for å anerkjenne dyr og natur en verdi i seg selv, har dyr og natur blitt tatt vare på kun når det har tjent menneskene – eller enda verre, ikke engang da. Denne rent beherskende innstillingen til annet liv er ”barbarisk”: Også

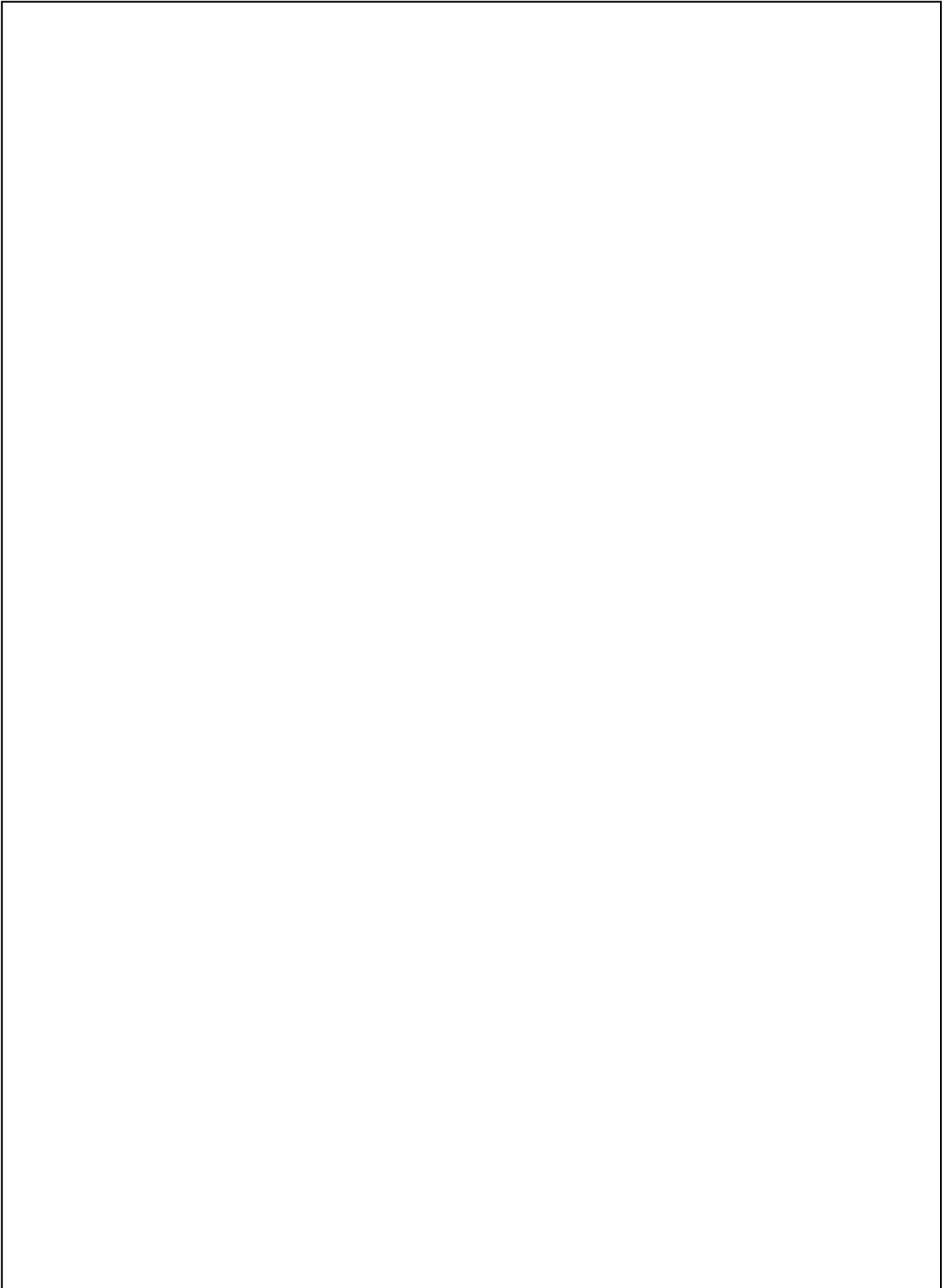
den ikke-menneskelige natur må tilkjennes ”en viss verdighet”, som filosofen Luc Ferry uttrykker det i sitt forslag til ”en ny økologisk orden” (i en bok med samme tittel). Det er høyst nødvendig, påpeker han, å bryte med den rådende endimensjonale og menneskesenterte – ”antroposentriske” – moralen.

Men bruddet bør foretas på humanismens grunn, understreker Ferry. Jeg kan ikke annet enn å være enig med ham: Å betrakte dyr, trær og ting som rettssubjekter og borgere er og blir ”vanvittig”. Iglene og insekter, Barentshavet og Hardangervidda trenger mennesker som samvittighetsfullt taler deres sak. Og som handler ansvarlig på deres vegne – fordi igler og insekter, Barentshavet og Hardangervidda, ikke selv kan holdes ansvarlige for sine bevegelser.

For vel er bikkja i bakken en riktig grei kar. Måtte han aldri lide overlast. Men ansvar og forpliktelser? Vil noen for alvor legge slikt på hans raggete skuldre?

Ingen bør heller sveve i den villfarelse at de kan opptre som naturens objektive stedfortredere. Mennesker vurderer, forhåpentligvis ut fra beste evne og skjønn, hva som er i det ikke-menneskelige livs interesse. Vår evne til å foreta slike vurderinger gir oss makt, men også moralsk ansvar. Grønne aktivister og intellektuelle som mener naturen kan tale for seg – gjennom dem – benekter både makten og ansvaret.

En lengre versjon av artikkelen har tidligere stått på trykk i Morgenbladet.

Aluminiumsverk rømmer

Det er ikke bygget ett eneste aluminiumsverk i Europa på ti år. Høye kraftpriser på grunn av Kyoto-avtalen og strenge utslippskrav kan være forklaringer. I stedet har industrien slått røtter i Afrika, Asia og Midtøsten. I Kina er det bygget 15 verk på de siste fem årene.

Mer fjernvarme

Nettoproduksjonen av fjernvarme økte med 8,7 prosent fra 2003-04. Avfallsforbrenning utgjorde hele 45,2 prosent av produksjonen, mens andelen produsert fra elektrisitet og olje i kjel utgjorde henholdsvis 21,6 og 8,0 prosent. Fjernvarmeforbruket er høyest innenfor tjenesteytende næringer. Det totale fjernvarmeforbruket utgjorde om lag 1 prosent av netto innenlands sluttforbruk av energi, melder Statistisk sentralbyrå.

EU svinger pisken for miljøet

Nok er nok, mener Europakommisjonen: De medlemslandene som ikke straks retter seg etter EUs egne lover og regler innenfor miljø, blir dratt inn for Europaretten. Dersom de finner at medlemslandene er skyldig etter tiltale, kan landene bli idømt klekkelige bøter. Det skriver BBC News.

12 av EUs medlemsland blir av kommisjonen sterkt kritisert for ikke å ha utført nødvendige og påkrevde risikoanalyser for miljøet i forkant av store prosjekter som

veibygging og avfallshåndtering. Landene kommisjonen kritiserer er: Østerrike Belgia, Kypros, Hellas, Spania, Finland, Italia, Luxembourg, Malta, Nederland, Portugal og Slovakia. Kommisjonen mener landene ikke har klart å implementere EU sitt eget regelverk tilfredsstillende.

I tillegg får åtte andre medlemsland smekk på labben av kommisjonen for ikke å ta seg av elektronisk avfall som PCer og mobiltelefoner på en tilfreds-

stillende måte. Landene er: Estland, Finland, Hellas, Italia, Malta, Polen og Storbritannia. Kommisjonen mener de ikke følger EUs direktiv for håndtering av elektronisk avfall.

Kommisjonen uttalte nylig i en pressemelding at elektronisk avfall er et voksende problem i EU. Mengden elektro-skrap øker med 3 til 5 prosent i året. Dette er tre ganger så mye som veksten av vanlig avfall innad i EU.

Pattedyr i fare

Hvert fjerde pattedyr i verden er truet med utryddelse. For å redusere trusselen bør minst 11 prosent av jordas fastland reguleres med tanke på vern, konkluderer forskere fra Det nasjonale autonome universitetet i Mexico. De har utført verdens

første globale analyse av alle kjente landpattedyr og resultatene de kom frem til var dystre. De studerte kun pattedyr og hvis en vil inkludere de tusener av arter som finnes av fugler, krypdyr og amfibier, må en utvide bevaringsområdene betraktelig.

- Vil du bevare storparten av klodens eksisterende biodiversitet, risikerer du å måtte regulere eller bevare opp mot 30 til 40 prosent av jorda, fortalte biolog Paul Ehrlich til Science.

Milliardsubsidiering av forurensende gasskraftverk

I løpet av årene 2008-2012 må staten kjøpe CO₂-kvoter for over 3 milliarder kroner, for å kompensere for de økte utslippene fra de planlagte gasskraftverkene på Kårstø, Mongstad og Skogn. Dette viser beregninger Norges Naturvernforbund har gjort. Statistisk Sentralbyrå har gjort lignende beregninger som viser det samme.

Prinsippet om at forurenseren skal betale er med dette snudd

helt på hodet. Gjennom kvotesystemet er forurenseren gitt muligheten til å velte regningen over på staten og skattebetalerne.

1. januar i år trådte det nasjonale kvotesystemet i kraft. Systemet har til hensikt å redusere utslippene fra deler av industrien i Norge gjennom kjøp og salg av rettigheter til CO₂-utslipp. Systemet kunne fungert bra dersom det hadde vært utformet på riktig måte og dersom det ikke åpnet for at forurenseren slapp å betale for sine utslipp. Planlagte gasskraftverk vil i kvotesystemet få 95% av de kvotene de trenger gratis. Dermed må staten betale for disse gjennom kjøp av kvoter fra utlandet.

Fra 2008 vil det internasjonale kvotesystemet starte, og dersom den samme praksisen skal gjelde her betyr det at staten vil subsidiere forurensningen fra gass-

kraftverkene med flere milliarder. Totalt vil de tre gasskraftverkene slippe ut 3,4 millioner tonn CO₂, noe som tilsvarer en økning i de norske klimagassutslippene på nesten 7 prosent. Det er denne utslippsøkningen staten må dekke inn ved hjelp av kvotekjøp eller pålegge andre sektorer tiltak som reduserer utslippene tilsvarende.

Dersom gasskraftverkene får gratis kvoter gjennom hele sin levetid, vil staten måtte subsidiere forurensningen fra disse gasskraftverkene med 11 milliarder kroner. Beregningene tar utgangspunkt i en kvotepris på 20 euro. I dag ligger den en del høyere, opp mot 30 euro, men det er ventet at den blir litt lavere når det internasjonale kvotesystemet starter opp i 2008.

I stedet for å subsidiere forurensning burde staten ha subsidiert

diert rensing. Det er fullt mulig å få til en bygging av et gasskraftverk på Kårstø med full CO₂-håndtering. Det eneste som mangler for å få til dette er tilstrekkelig vilje fra utbygger og myndigheter.

British Petroleum offentliggjorde nylig planer for utbygging av gasskraftverk med CO₂-håndtering i Skottland. Gasskraftverket BP skal bygge er omtrent like stort som Naturkrafts gasskraftverk. I tillegg har Vattenfall annonsert at de vil starte byggingen av Europas første CO₂-frie kullkraftverk. Begge disse selskapene viser at teknologien for CO₂-håndtering finnes. Det er nå opp til miljøvernministeren å sørge for at Naturkraft ikke starter byggingen av et gasskraftverk som ikke bare vil øke de norske utslippene dramatisk, men i tillegg bli subsidiert for å gjøre det.

kort sagt

Drikk flaskevin — redd ei gaupe

I kornekiskogene i Spania og Portugal lever den iberiske gaupe. Den beste måten å holde liv i verdens mest truede kattedyr på er å opprettholde bruk og etter-spørsel av korkprodukter, mener WWF. Derfor oppfordrer organisasjonen til å drikke vin med naturkork for å redde gaupe.

Iberisk gaupe. (Foto: WWF)

Dyreriket

Kjempemusene på Gough Island truer med å utrydde ti millioner fugler! Etter at et unormalt stort antall fugler ble funnet døde fant forskere ut at det er kjempemus, tre ganger størrelsen til sine normale artsfrender, som er kilden til problemet. Musen går til angrep og spiser fugleungene levende. De angriper fuglene selv om de er flere hundre ganger større enn dem selv. Nå frykter forskerne for det naturlige mangfoldet på øya, melder Dagbladet.

Australske forskere har funnet en ny delfinart som de tror stammer fra en ekstremt sjelden art som finnes i Asia. Den australske subfindelfinen er blitt erklært som egen art. Det er observert en gruppe på rundt 200 langs den australske kysten. Store resurser er satt inn for å finne ut mer om denne unike arten samt for å bevare den, melder Planet Ark.

CO₂

Sveriges minister for samfunnsbygging, Mona Sahlin, oppfordrer det nordiske folk til å belage seg på fremtidige høye strømpriser. Det koster å senke CO₂-utslippene og dette vil gjenspeiles i høye strømpriser, sier Sahlin til den svenske avisen Dagens Nyheter.

Norges CO₂-utslipp har økt med nesten 24 prosent per innbygger fra 1990 til 2003. Norge er dermed det landet som har hatt høyest utslippøkning av ti industriland, viser en undersøkelse gjort av Framtiden i våre hender. Organisasjonen har sammenliknet utslippene per hode i ti industrialiserte land. Tyskland og Storbritannia kom best ut av undersøkelsen. De har redusert sitt CO₂-utslipp per hode med henholdsvis 16,4 og 9,4 prosent, melder Nettavisen.

Kjemikalier

Amerikanske myndigheter får kritikk for å ha svært dårlige data om farer ved kjemikalier, i en rapport laget av Kongressen. Ifølge rapporten gir ikke det amerikanske miljødepartementet EPA tilstrekkelig beskyttelse mot flere titusener skadelige kjemikalier, fordi de ikke har kunnskap nok om emnet. Ifølge rapporten har EPA kunnskap om mindre enn 200 av de over 80 000 kjemikaliene som er vanlig brukt i industrien, skriver Common Dreams News Center.

Kraft/energi

Et nyetablert svensk selskap ønsker å doble importen av kraft fra russiske atomkraftverk til den nordiske kraftbørsen Nordpool. Den økte importen av atomkraft vil føre til at det tar lang tid før kraftverkene blir lagt ned, slik norske myndigheter ønsker. Nå går saken til Nordisk Råd fordi det må taes et valg om man vil

Barsebäck, nedlagt svensk atomkraftverk. (Foto: Kristian S. Aas)

gjøre seg avhengig av russisk atomkraft, melder NRK.

Det engelske slottet har høstet ekstra poeng blant miljøvernere etter at det ble kunngjorde at slottet skal bygge et vannkraftverk i Themsen for å forsyne seg selv med elektrisitet. Kraftverket vil forsyne slottet med en tredjedel av forbruket. Byggingen av verket vil begynne i 2006 og prisen er estimert til 12 millioner kroner, melder Planet Ark.

Økomat-nytt

Hønserier tvinges til å slutte med økologiske egg fordi Norgården, som er den viktigste leverandøren av økoegg i Norge, ikke får solgt dem. Da Rimi ble en del av Ica Norge ble de grønne eggpakkene fjernet fra butikkene. Norgården regner med at salget er blitt halvert og flere økobønder har blitt tvunget til å gå tilbake til konvensjonell drift.

Egg fra denne øko-høna får ikke lenger plass på Rimi. (Arkivfoto)

Økologisk landbruk er langt bedre for miljøet enn konvensjonelt jordbruk, viser studier gjort av British Trust for Ornithology. De fant 109 prosent flere ville planter, 85 prosent flere plantearter og 32 prosent flere fugler og fuglearter på de organiske gårdene sammenliknet med vanlige gårder, melder Planet Ark.

Besøkende på IKEA får nå tilbud om økologiske måltider i restaurantene basert på råvarer fra lokale produsenter. Daglig serverer IKEA 10 000 personer i sine fem norske restauranter. Allerede fra i høst skal kundene bli tilbudt øko-mat, heter det i en pressemelding fra IKEA.

Planteliv

Vill åkersennep ser ut til å ha blandet genene sine med genmodifiserte rapsplanter, og resultatet er en hybrid som er motstandsdyktig mot ugressmiddel, melder Forskning.no. Dette beviser at de nye genene kan spre seg til plantene i nærmiljøet, og at supergress kan utvikle seg, mener miljøvernere. Flere forskere er derimot uenige. De mener hendelsen i verste fall kan gi bøndene visse problemer med å holde orden i åkeren.

Millioner av lupiner er i ferd med å true flere arter i den norske floraen som løvehale, dverg-tistel, kannmarimjelle og legekattemynte. Statens vegvesen er en av de verste synderne når det gjelder å spre det importerte ugresset, da de planter blomstene i veikantene for å pynte. Naturvernforbundet kaller blomsten biologisk forurensning og oppfordrer folk til å trekke opp fem blomster med rot om dagen, skriver Trønder-Avisa.

Bo på økोगård

Vil du oppleve en økologisk gård i høst? Det finnes mange muligheter i Norge, selv om de kan være vanskelige å finne. Miljøjournalen gir deg en pekepinn på hvor du kan lete.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
kaa@naturvern.no

Økoturisme, gårdsturisme, naturturisme, kvalitetsturisme. Det er mange begreper som svirrer i luften når man skal diskutere turisme på naturens vilkår. I Norge er det gårdsturismen som er best utbygd, det finnes tilbud i hundrevis og næringen er i utvikling. Men å finne tilbudene er ikke det enkleste.

Bygdeturisme-organisasjon

Norsk bygdeturisme og gardsmat (NBG) er den største aktøren i Norge. På deres nettsider finner du rundt 230 gårder og bruk som kan ta imot overnattingsgjester. Pris- og komfortnivå varierer sterkt, og gårdene ligger i hele Norge. I tillegg til overnatting har NBG en søkemotor der du kan finne tilbud om gårdsmat, aktiviteter, jakt, fiske, servering, kurs og møter.

NBG er en medlemsorganisasjon, og alle tilbudene som presenteres på nettsiden er medlemmer i NBG. Organisasjonen ble dannet i fjor, da de to gamle organisasjonene Norsk bygdeturisme og Norsk gardsmat ble sammenslått. De har et sekretariat i Oslo, og regionlag i hele landet.

Organisasjonen har også fått sitt symbol, en stilisert hane, godkjent som vegskilt. Det første skiltet med symbolet ble avduket i Gudbrandsdalen i sommer. Men selv om NBG har mange tilbud om lokalprodusert mat og rural overnatting, har de ingen krav om økologisk drift av sine medlemsbedrifter.

— Turistene ønsker dette!

Det har derimot ECEAT Norge. ECEAT (European Centre for Eco Agro Tourism) er en europeisk organisasjon som legger til rette

for økologisk turisme, og har mer enn 1000 tilbud i 22 land i Europa. Hovedkontoret er i Amsterdam, og det norske kontoret er i Isfjorden i Rauma. Det drives av et ektepar fra Nederland.

— Hovedmålet er at 70 prosent av gårdene som er inne i nettverket skal være økologisk drevet, forteller Hans den Dikken. Sammen med Sandra Wolgast har han drevet den norske avdelingen av ECEAT i et drøyt år, og de har allerede rundt 30 forskjellige tilbud i sin katalog.

— I Norge er det mye snakk- og kartlegging som foregår, mens det er lite som blir gjort. Vi ville begynne i den andre enden, og tilby økologisk gårdsferie så fort som mulig. Ennå har vi bare tilbud om overnatting på gårder, men vi ønsker etter hvert å utvikle

Hans den Dikken er en av ildsjelene bak ECEAT Norge. (Foto: ECEAT Norge)

Tilbudene på økologisk gårdsferie er mange. Her fra ponniridning på Fogdegården Borten på Ler, tre mil sør for Trondheim. (Foto: ECEAT Norge)

aktivitetsturisme i tilknytning til overnattingsplassene. Dette er noe utenlandske turister ønsker. De vil ha ro og fred og pen natur, men det må gjerne skje noe der. Det

behøver ikke å være så mye. For nederlendere og tyskere er det allerede en opplevelse å tenne bål i naturen og lage mat, eller se etter dyrespor, forklarer den Dikken.

Nettguiden:

<http://www.nbg-nett.no>

Cirka 230 overnattingssteder på den norske landsbygda, mange av dem med egen matproduksjon og utsalg. Stor bredde i utvalget!

<http://www.eceat.no/startpageno.htm>

Nettsiden til den norske utgaven av den europeiske organisasjonen ECEAT, som organiserer overnatting på landsbygda, ofte på økologiske gårdsbruk. Rundt 30 overnattingssteder i Norge.

<http://rlb.no>

Reiselivsbasen, kommersiell side som viser overnattingstilbud i Norge. Har også mange steder med gårdsovernatting, rorbuer og annen naturtilpasset overnatting.

Ellers har mange av de økologiske destinasjonene egne nettsider, og markedsfører seg også gjennom turistkontorer. Det finnes ennå ingen offisiell merkeordning eller nettportal i Norge.

Halvblodsprinsen Potter redder verdens skoger

Harry Potter har alene reddet verden fra onde trollmenn, drager, hekser og edderkopper. Nå har han møtt sin begrensning og må ha hjelp til å redde verdens skoger.

■ TEKST: **PERNILLE BERG**
pb@naturvern.no

Det var det kanadiske forlaget Raincoast Books som først svarte på Potters uoffisielle kall. Nå har forlaget startet en trend ved å trykke *Harry Potter and the Half-Blood Prince* på resirkulert papir. Organisasjonen Environmental Defense har regnet seg frem til at forlaget alene har reddet minst 33 000 trær ved å trykke kulturboken på 100 prosent resirkulert papir. I tillegg sparer Raincoast Books naturen for ca. 700 tonn avfall, 53 millioner liter forurenset vann og 1,4 tonn drivhusgasser. Nå har flere enn 170 canadiske og amerikanske forlag hengt seg på den grønne trenden. Boken er i første omgang blitt trykket på engelsk, men europeiske forlag har også tenkt miljø når boken omsider blir oversatt til ulike språk.

Engasjert forfatter

I 2003 støttet forfatteren av den eventyrlige suksessen, J.K. Rowling, og 13 andre britiske forfattere, en Greenpeace-kampanje hvor de oppfordret forlagene til å trykke bøkene deres på papir som er skånsomt mot naturen, enten resirkulert eller miljømerket av Forest Stewardship Council (FSC).

— Skoger er hjemmet til mange magiske dyr, som for eksempel enhjørninger og dverger, uttalte Rowling.

Ulydige forlag

Da den sjettede, og nest siste, Potterboken ble lansert 16 juli i år stod folk i kø i timevis for å få seg ett eksemplar. På ett døgn ble over 9 millioner bøker solgt i USA og Storbritannia alene! Tallene slår alle salgsrekorder.

Ikke alle lytter til oppfordringen fra forfatterne. Greenpeace henger ut det amerikanske forlaget Scholastic til spott og spe på deres hjemmeside. Scholastic er en av de største globale utgiverne av Harry Potter, med ca 10,8 millioner trykkede eksemplarer. Greenpeace mener at hvis de hadde printet på resirkulert papir ville deres opplag spart 217 475 store trær. Organisasjonen argumenterer med at siden opplagene til denne boken globalt er så utrolig høye kan papiret den blir trykket på virkelig gjøre en stor forskjell for skogene og miljøet.

Norsk Potter på FSC-papir

De ivrige norske leserne må vente helt til november for å få hevet seg over boken på norsk. Cirka 100 000 nordmenn har ikke kunnet vente, og har kjøpt en engelsk kopi. Det norske forlaget Damm regner med at den oversatte boken kommer til å selge som varmt hvetebrød. Forlagssjef Tom Dahl bekrefter at den norske oversettelsen av den siste Harry Potterboken blir trykt på FSC-godkjent papir.

Kan gjøre underverker

Daglig leder for Blekkulfs miljødetektiver, Andrew Kroglund, mener det er viktig at Damm tenker på hva slags papir de trykker verdens mest solgte barnebok på.

— Harry Potter er en bok som nesten en hel generasjon barn og unge kommer til å lese. Derfor er det veldig viktig at forlaget setter en standard og sender et ut et signal om at miljø er viktig, mener Kroglund. Han tror også at denne avgjørelsen vil reflektere positivt tilbake på forlaget.

Også det norske forlaget vil bruke miljøgodkjent papir i den nye Harry Potter-boken. (Foto: Pernille Berg)

At Harry Potters magi har trollbundet mange er det ingen tvil om. I virkeligheten kan den lille trollmannen også gjøre underverker, men han trenger litt hjelp fra kjøpere og forlag. Kjøp en miljøvennlig Potterbok gjennom www.amazon.ca eller www.indigo.ca.

Hollywood vurderer å utslette Stavanger

Stavanger kan bli utslettet i en ny katastrofefilm fra Hollywood. Deretter skal verden reddes av en trønder...

TEKST: JON BJARTNES
jb@naturvern.no

En hittil ukjent art undersjøisk mark opptrer plutselig i milliarder på bunnen av Nordsjøen, hvor de tygger seg ned i gassreservoarene med kraftige kjever. Samtidig går en hvalflokk amok utenfor Canada. Mengder av muslinger blokkerer roret på tankskip i Stillehavet, og maneter fyller strendene

i Australia. Det verste er at de alle sammen gjør det med vilje.

Norsk versjon

En overutnyttet natur slår grusomt tilbake i den tyske øko-thrilleren "Der Schwarm" ("Svermen"), som har ligget på Der Spiegels bestselgerliste siden utgivelsen i fjor. Til nå har boka solgt i 21 opplag og 740.000 eksemplarer. Rettig-

hetene til oversettelse er foreløpig solgt til 17 land, og det tyske forlaget er nå i ferd med å selge filmrettighetene til Hollywood.

Her i landet er Aschehoug i ferd med å oversette boka. Asbjørn Øverås i Aschehoug opplyser at en norskspråklig versjon kan ventes i 2006.

Tsunami i Nordsjøen

Dermed kan vi snart lese på norsk om hvordan svetten pipler fram på pannen hos

Stavanger henger i en tynn tråd i bestselgeren "Der Schwarm". (Foto: Erik Thoring)

medarbeiderne i katastrofestaben i Miljøverndepartementet, Oslo, når det går opp for dem at, vel, helvete er løs.

Forfatteren Frank Schätzing har lagt store deler av handlingen i "Svermen" til Norge, og her går det for seg, spesielt på Vestlandet: Resultatet av de undersjøiske markenes virksomhet blir et skred på havbunnen ute i Nordsjøen. Dette utløser en kraftig tsunami som ruller inn over kysten av Norge og andre nordsjøland. Blant annet blir Stavanger fullstendig ødelagt. Det hører med til historien at Schätzings bok kom ut før tsunami-katastrofen rammet sørøst-Asia sist vinter.

— Sigur blir nok amerikaner

Det ganske spesielle med saken er at sjodyrenes opprør virker koordinert. Mannen som knekker gåten — riktignok ved hjelp av et "dream team" av internasjonale forskere — heter Sigur Johanson. Han er marinbiolog ved NTNU i

Trondheim og spesialrådgiver for Statoil, og det er han som forstår at det man står overfor er en undersjøisk intelligens av uante dimensjoner. Og så videre. Inkludert en litt enkel amerikansk president.

— Hvis Hollywood bestemmer seg for å lage film av denne boka, er nok sjansen stor for at manusforfatterne forvandler Sigur til amerikaner. Og hvis det er mulig å plassere handlingen på den amerikanske vestkysten blir det nok sånn også, sier redaktør Kjetil Lismoen i filmbransjens blad Rushprint.

Lismoen minner dessuten om at av alle rettigheter som blir kjøpt av Hollywood, er det kanskje fem prosent som blir film til slutt.

— Men øko-thrillere er en trend i amerikansk film, og jo bedre boka selger, jo større sjanse for at det også blir film av den til slutt. Og kanskje kan deler av handlingen være vanskelig å flytte på, sier Kjetil Lismoen.

Den tyske bestselgeren ventes på norsk i 2006. Da kan vi blant annet lese om trønderen som redder verden.